

ПРОБЛЕМА УНІФІКАЦІЇ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРАВООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Анотація. Наведений аналіз об'єктів, предметів та функцій держави, права та юридичних наук як основа для обґрунтування їх уніфікації та практичного використання в системі державного регулювання правоохоронної діяльності

Аннотация. Приведён анализ объектов, предметов и функций государства, права и юридических наук, как основа обоснования их унификации и практического использования в системе государственного регулирования правоохранительной деятельности.

Annotation. The article is about the matter of substantiation the state's law-enforcement management. Analysis of the subject is given below.

Постановка проблеми. Серед багатьох функцій держави управління правоохоронною діяльністю є важливішою, без удосконалення та розвитку якої неможливо становлення демократичної держави, соціально-економічного прогресу країни. Будь-яка функція держави, в тому числі і економічна, суттєво впливає на розвиток країни, рівень життя кожної людини. Але правоохоронна функція займає серед інших особливе місце, тому що крім державних інститутів різних рівнів приватні, громадські організації не мають достатніх повноважень у цій галузі. Складність системи державного регулювання правоохоронної діяльності пояснюється всеохоплюючою різноманітністю функцій, які належить виконувати цій системі. Додає складності також те, що до повноважень держави відноситься правовий захист великої кількості різних суб'єктів права – від фізичної особи до держави та іноземних держав включно.

Раціональним напрямом удосконалення державного регулювання правозахисної системи є визначення та формалізації її структури. Структура системи управління дасть можливість визначити множину задач державного управління. Основною складовою структури системи управління є уточнення та уніфікація функцій правоохоронної системи, які були б адекватні для різних суб'єктів права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функції системи державного регулювання правоохоронної діяльності тісно пов'язані та визначаються функціями теорії держави і права. Знання предмета теорії держави і права дозволяє визначити її функціональне призначення, адже функції в основному визначаються її предметом [1, с. 24]. Без чіткого розуміння об'єкта та предмета юридичної науки та теорії державного управління дуже важко, точніше – неможливо побудувати загальноюридичну та галузеві теорії [2, с. 3], які є основою удосконалення правової системи.

Кожна система управління як і кожна наука, на якій вона базується, має свої об'єкти та предмети дослідження. Об'єкт – це ті явища,

котрі вивчаються наукою, предмет – те, що цікавить дану науку в конкретному об'єкті [1, с. 16].

Об'єм і складність об'єкта юридичних наук, різноманітність форм прояву його частин, які самі по собі є непростими явищами, вимагають багатоаспектного дослідження. Про складність та актуальність проблеми визначення предмета загальної теорії держави і права свідчить те, що у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі відсутнє єдине, загальновизнане його формулювання [3, с. 6,8].

В роботі [2, с.51,52] проблема визначення предмета розглядається як одна з центральних проблем будь-якої науки. Тому проблема предмета правознавства має величезне значення для юридичних наук і удосконалення державного регулювання правоохоронної системи.

Відповідно до [1, с. 16] предметом юридичної науки є держава і право, державно-правові явища, правовий статус людини у державі і суспільстві тощо. У свою чергу, теорія держави і права, яка входить до загальної системи юридичних наук, має свій предмет досліджень. Це такі явища суспільного життя, як держава і право, загальні та специфічні закономірності їх виникнення, розвитку і функціонування, сутність та прояви їх у різних державно-правових системах, системи об'єктивних і суб'єктивних прав, у тому числі система природних прав людини, правова культура тощо.

В роботі [2, с. 77] стверджується, що об'єктом юридичних наук є суспільство в цілому. Цей висновок узгоджується з позиціями як радянських вчених-юристів: В.Янчук [4] , О.Красавчиков [5], так і сучасних українських вчених: В. Котюк [6], М.Кельман, О.Мурашин, Н.Хома [7], Н.Матузов, А.Малько [8].

При більш глибокому дослідженні автор [2, с. 78] визначає об'єктом юридичних наук державно-правову діяльність. Поняття „державно-правова діяльність” ширше понять „держава” і „право”. У зміст цього поняття входять також соціальні явища, які безпосередньо не можуть бути віднесені ні до держави, ні до права, але тісно пов'язані з ними [2, с. 78].

Предмет теорії держави і права не лишається незмінним, він постійно розвивається. Наука має накопичувати більше знань про свій предмет, бути спроможною швидко реагувати на зміни у динамічній державно-правовій дійсності [1, с. 22,23].

Знання об'єкта та предмета теорії держави і права дозволяє з'ясувати функції останньої, адже функції науки в основному визначаються особливостями її предмета [1, с. 24; 9, с.39].

У функціях будь якої науки, так само як і системи управління, виявляються ті завдання, які вона повинна виконувати. Відповідно, функції загальної теорії держави і права – це ті завдання, які вона покликана вирішувати, досліджуючи свій предмет.

До основних функцій загальної теорії держави і права належать

такі функції [3, с.16-18]: онтологічна функція, евристична функція, ідеологічна, системотворча, практично-прикладна, комунікативна, навчальна, прогностична.

У вітчизняній юридичній науці не існує будь-яких суттєвих розбіжностей щодо визначених функцій, хоча певні розбіжності зустрічаються в літературі [2, с.109-114].

Викладені об'єкт, предмет та функції загальної теорії держави і права є основою визначення функцій системи державного регулювання правоохоронної діяльності.

Мета статті. Метою статті є аналіз предметів та функцій державної системи регулювання правового захисту та визначення шляху уніфікації функцій для різних суб'єктів права.

Викладення основного матеріалу. Система державного регулювання правоохоронної діяльності є підсистемою державного управління правоохоронною діяльністю. Це пояснюється тим, що система управління включає не тільки діяльність з дотримання законів та встановлених державою норм, але й розробки та удосконалення цих законів та норм. Оскільки регулювання представляє собою лише одну з фаз управління, то завданням державного регулювання правоохоронної діяльності є ліквідація відхилень від встановлених у державі норм та правил, які забезпечують дотримання сукупності прав різних суб'єктів.

Ці завдання системи державного регулювання правоохоронної діяльності базуються на функціях права, які має виконувати держава. У юридичній науці як і у державному управлінні поняття "функція" відображає соціальну роль держави і права. Аналіз понять "функція права" не дозволяє констатувати наявність єдиного погляду на цю проблему [1, с. 316]. Під функцією права розуміють або соціальне призначення права, або його напрями правового впливу на суспільні відносини соціальне призначення права визначається потребами суспільного розвитку, в залежності від яких створюються закони для закріплення певних відносин.

Система функцій права є складним, багаторівневим утворенням, що поєднує функції права як єдиного цілого, так і окремі функції [10, с. 255-258]. В [1, с. 320] виділяється п'ять функцій права: міжгалузеві, загально-правові, галузеві, правових інститутів та норми права. По впливу на суспільні відносини розрізняють основні функції права, властиві всім галузям, а також неосновні (підфункції). До загальних функцій віднесені регулятивна, охоронна, екологічна, виховна і політична.

В юридичній літературі виділяється також соціальна функція, де регулятивна і охоронна функції поєднуються в такій сфері соціальних відносин, економіка, політика, ідеологія. До соціальних функцій включені [1, с. 328-332;11]: економічні, політичні, виховні, компенсаційні, обмежувальні, поновлюючі, інформаційні, екологічні.

Більшість авторів щодо функцій цивільного права приймають такий їх перелік: регулятивна, охоронна, компенсаційна та превентивна

[12, с. 18]. Не дивлячись на увагу, що приділяється в науковій літературі визначенню та класифікації функцій права, існують критичні зауваження щодо доцільності функціональних характеристик цивільного права на відміну від предмету правового регулювання переліку функцій цивільного права чинне цивільне законодавство не передбачає [12, с. 17; 13, с. 23]. Але ж функції права - це певні напрями правового впливу на суспільні відносини. Отже, без чіткого визначення та класифікації функцій права система державного регулювання правоохоронної діяльності позбавлена наукового фундаменту удосконалення суспільних відносин у цій сфері.

Аналіз наведених функцій права показав такі недоліки:

1. Розподіл функцій на види часто виконується за різними ознаками, що в практичній діяльності приводить до перетинань при побудові структури управління. Прикладом може бути наведена вище така класифікація: регулятивна, охоронна, екологічна, виховна і політична функції. Дійсно, регулятивна та охоронна функції мають одну ознаку, а екологічна та політична - зовсім іншу.

2. Визначені функції не є достатньо конкретними, щоб ними було зручно користуватись у практичній діяльності органів державної системи регулювання правоохоронної діяльності.

3. Наведені функції спрямовані здебільшого на захист прав окремих суб'єктів права, не є уніфікованими, що ускладнює побудову цілісної структури системи державного регулювання правоохоронної діяльності.

Призначенням системи державного регулювання правоохоронної діяльності є організація та реальний захист прав всіх суб'єктів права. До них відносяться:

- фізичні особи,
- юридичні особи,
- територіальні громади,
- Автономна Республіка Крим,
- держава Україна,
- іноземні держави.

Кожен з цих суб'єктів виступає як специфічний носій прав, і система державного регулювання зобов'язана здійснювати охорону прав кожного з них.

Що є спільного у всіх перелічених суб'єктів? Це спільне базується на тому, що суб'єкт будь-якого рівня формує свої інтереси виходячи із інтересів фізичних осіб, які входять до цього суб'єкта. Наприклад, якщо деякий суб'єкт без достатніх юридичних підстав відторгає ділянку землі (виробничої площі) у юридичної особи, то при цьому перш за все порушуються інтереси саме фізичних осіб, що пов'язані із цією організацією. Те ж саме можна сказати і про суб'єктів вищих рівнів, - територіальних громад, держави. Це є підставою для спроби уніфікації правоохоронних функцій, тобто визначення такого їх переліку, який був би

адекватним для суб'єктів права різних рівнів.

Серед таких функцій системи державного регулювання правоохоронної діяльності можуть бути визначені:

- охорона фізичного стану та недоторканості;
- охорона честі та гідності (моральних цінностей),
- охорона навколишнього середовища
- охорона права свободи діяльності (бездіяльності) та на обумовлену винагороду;
- охорона прав на таємницю інформації,
- охорона прав власності;
- охорона від порушень іншими суб'єктами моральних норм, правил та порядку.

Наведений перелік функцій не претендує на повноту і остаточну назву кожної з них. Крім того, він підлягає декомпозиції до необхідної складності.

Введення уніфікованого переліку функцій, тобто функцій, які система державного регулювання повинна виконувати по відношенню до всіх суб'єктів права є основою до удосконалення структури цієї системи та визначення повної множини задач державного регулювання правоохоронної діяльності. Для побудови моделі структури цієї системи необхідне уточнення і формалізація множини суб'єктів права та суб'єктів обов'язків.

Висновки. Аналіз об'єктів, предметів та функцій загальних юридичних наук, права та держави щодо правоохоронної діяльності дозволив встановити, що класифікація проведена за різними ознаками. Наведений набір функцій у такому вигляді не може бути використаний для побудови структури системи державного регулювання правоохоронної діяльності, оскільки не є уніфікованим для різних суб'єктів права.

В роботі запропонований підхід до уніфікації функцій державного регулювання правоохоронної діяльності. Запропонований перелік функцій призначений для охорони прав усіх суб'єктів, від фізичної особи до держави, тобто є уніфікованим. Визначені функції можуть бути використані для удосконалення структури системи державного регулювання правоохоронної діяльності.

Використані джерела інформації:

1. Теорія держави і права. Академічний курс/ За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 688 с.
2. Машков А. Проблеми теорії держави і права. Основи: Курс лекцій. - К.: Четверта хвиля. 2008. - 464 с.
3. Теорія держави і права: Навч. посіб./ А.М. Колодій, В.В. Копейчиков

Рецензент: Петровська Ю.В., к. е. н., доцент.